

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гендерний паспорт **Чернігівського національного** **технологічного університету**

Чернігів, 2017

УДК 378: 316.346.2

ББК 60.542.2

Г34

Укладач: Ємець Наталія Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ, керівник Центру гендерної освіти ЧНТУ

Рецензент: Мельник Ольга Євгеніївна, кандидат філософських наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та виховної роботи ЧНТУ

Г34 Гендерний паспорт Чернігівського національного технологічного університету /уклад. Н. А. Ємець; Центр гендерної освіти ЧНТУ. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – 20 с.

УДК 378: 316.346.2

ББК 60.542.2

ПЕРЕДМОВА

Україна приєдналась до світових демократичних процесів, які неможливі без визнання рівних прав та можливостей кожної людини. Актуальність гендерних досліджень для демократичних перетворень в Україні зумовлена певними теоретичними і практичними підходами, відповідним інструментарієм, що дозволяють оцінити реальну ситуацію в країні, якість життя стосовно пріоритетних проблем, потреб та інтересів, які мають жінки і чоловіки, визначити їх причини та наслідки для майбутнього, а також запропонувати шляхи виходу із складних ситуацій задля забезпечення гендерного балансу, соціальної справедливості та сталого розвитку.

В цьому процесі надзвичайну роль повинна відіграти освітянська галузь, зокрема, вища школа. Навчальний заклад має великий вплив на формування молоді людини не тільки як спеціаліста, але й як особистості, і має готувати студента до життя в усьому розмаїтті його проявів. Тож важливим завданням є «демократизація» університетського середовища, запровадження нових підходів та ініціатив у функціонуванні ВНЗ, навчання й виховання студентської молоді на основі загальнолюдських цінностей, якими вона керуватиметься в майбутньому як у професійній діяльності, так і у суспільному житті.

В цьому контексті зростає й важливість діяльності університетів, що спрямована на реалізацію політики забезпечення рівних прав та можливостей. Мова йде про виконання комплексу завдань: від наукових досліджень і формування гендерної культури у вищому навчальному закладі, дотримання засад гендерної рівності, запобігання гендерній дискримінації в різних її формах до розробки та реалізації перспективних програм із забезпечення гендерної рівності.

Чернігівський національний технологічний університет є провідним закладом вищої освіти не тільки в Чернігівській області, а й в усьому північному регіоні України. Одним з основних напрямків діяльності університету є розширення співпраці з європейськими ВНЗ та громадськими організаціями, що сприятиме не тільки популяризації демократичних цінностей в університетському середовищі, а й формуванню громадянського середовища та євроінтеграційним процесам у регіоні.

Тому пропозиція ініціативної групи про створення освітянської спільки гендерного спрямування знайшло активну підтримку у керівництва ЧНТУ. 3 грудня 2015 р. в Чернігівському національному технологічному університеті було створено Центр гендерної освіти як структурний науково-дослідний підрозділ. Метою створення центру є надання науково-практичної допомоги викладачам та студентам вищих навчальних закладів щодо

впровадження ідей гендерної рівності у навчально-виховний процес шляхом посилення гендерного компоненту у змісті навчальних дисциплін; проведення виховних заходів; організації науково-дослідної роботи для забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; ліквідації всіх форм дискримінації; запобігання насильству у всіх сферах життя суспільства.

На початковому етапі своєї діяльності Центр гендерної освіти Чернігівського національного технологічного університету поставив завдання провести моніторинг гендерної ситуації в університеті, яке, в кінцевому рахунку, отримало формат «Гендерного паспорта ЧНТУ».

Варто зазначити, що адміністрація ЧНТУ, забезпечила необхідні умови, для того, щоб дане дослідження мало незалежний та неупереджений характер. Тому робота, яку проводив ЦГО, по збору та обробці інформації, завжди знаходила відгук та підтримку в усіх структурних підрозділах університету. Особливу подяку Центр висловлює ректору, доктору економічних наук, професору С. М. Шкарлету, проректору з науково-педагогічної та виховної роботи, кандидату філософських наук, доценту О. Є. Мельник. Варто відзначити згуртовану та кропітку роботу викладачів, котрі на волонтерських засадах об'єдналися навколо ЦГО ЧНТУ: Акименко О. Ю., Задорожна С. М., Іванець С. А., Ільєнко Р. В., Литвиненко В. М., Міхеєнко Т. В., Прибисько І. О., Шакун Н. В., Щербак Ю. В.

Як результат, «Гендерний паспорт ЧНТУ» містить об'єктивну інформацію про гендерну ситуацію в університеті, відображає просвітницьку роботу, яку здійснює ЦГО ЧНТУ, окреслює перспективні напрямки дослідження в цій сфері, а, також, рекомендації щодо подальшого впровадження принципів гендерної рівності та справедливості в освітнє середовище.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження (гендерний аудит) проводилося за сприяння Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти ВНЗ, діяльність якої підтримується Фондом ім. Фрідріха Еберта.

З точки зору Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти ВНЗ гендерний аудит у вищому навчальному закладі надає керівництву об'єктивну інформацію про наявність гендерних диспропорцій чи прихованої дискримінації. При проведенні цієї процедури аналізується ступінь реалізації принципів гендерної рівності, інтеграцію гендерного компоненту до стратегічних, програмних документів, звітів про діяльність, його присутність у функціонуванні організації та відносинах у колективі.

Метою даного дослідження є відображення об'єктивної інформації про гендерну ситуацію в Чернігівському національному технологічному університеті.

При проведенні гендерного аудиту ЦГО ЧНТУ спирався на методологію, визначену Міжнародною організацією праці, яка характеризує гендерний аудит як новий спосіб, моніторингове знаряддя у сфері просування гендерної рівності і передбачає:

- обов'язкове залучення членів трудового колективу до проведення дослідження – це соціальний, партисипативний аудит, який дає змогу формувати комунікаційне поле на постійній основі та забезпечувати поширення гендерних знань;
- обов'язкове навчання, підвищення рівня обізнаності персоналу через систему семінарів, шкіл, диспутів та тренінгів;
- застосування гендерно-чутливого інструментарію та гендерно-чутливих методів у формуванні груп і в процедурах, тобто дотримання рівності на кожному етапі роботи.

Всеукраїнська мережа ОГО розробила алгоритм та інструментарій гендерного аудиту ВНЗ. Алгоритм визначає конкретні етапи роботи та їх зміст. Спираючись на дану розробку, слід зазначити, що в даний документ вносяться зміни та доопрацювання з огляду на динаміку навчально-освітнього процесу. Запропонований інструментарій дозволяє проаналізувати, в якій мірі принципи гендерної рівності знаходять своє відображення у діяльності закладу, знайти та підкреслити позитивний досвід, привернути увагу до розширення можливостей жінок в усіх видах діяльності, оцінити прогрес у просуванні гендерної рівності у функціонуванні закладу, визначити власну політику соціальної відповідальності.

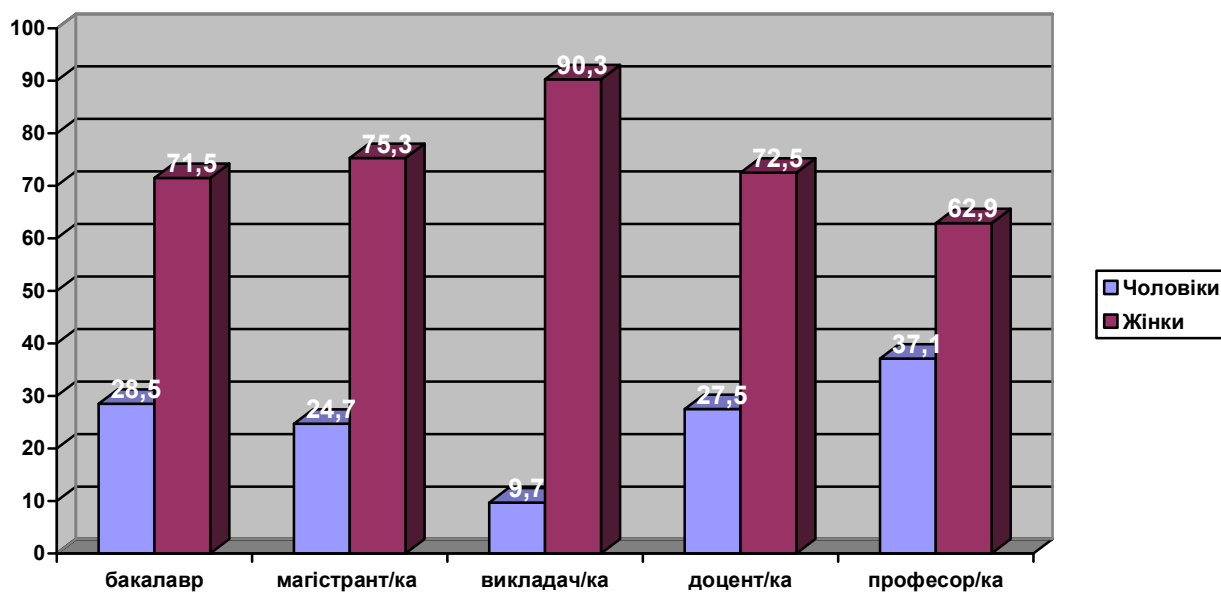
Робота над «Гендерним паспортом ЧНТУ» супроводжувалась проведенням інформаційної, просвітницької діяльності із залученням значної кількості учасників, які є членами колективу університету. Обов'язковими складовими дослідження стали не лише аналіз документів, співбесіди, але й спеціальні навчальні семінари, тренінги, консультації.

Але проведення гендерного аудиту вищого навчального закладу супроводжувалися певними труднощами, що зумовлені різносторонністю та багатогранністю діяльності університету й необхідністю враховувати особливості прояву гендерних відносин у кожній структурі чи сфері.

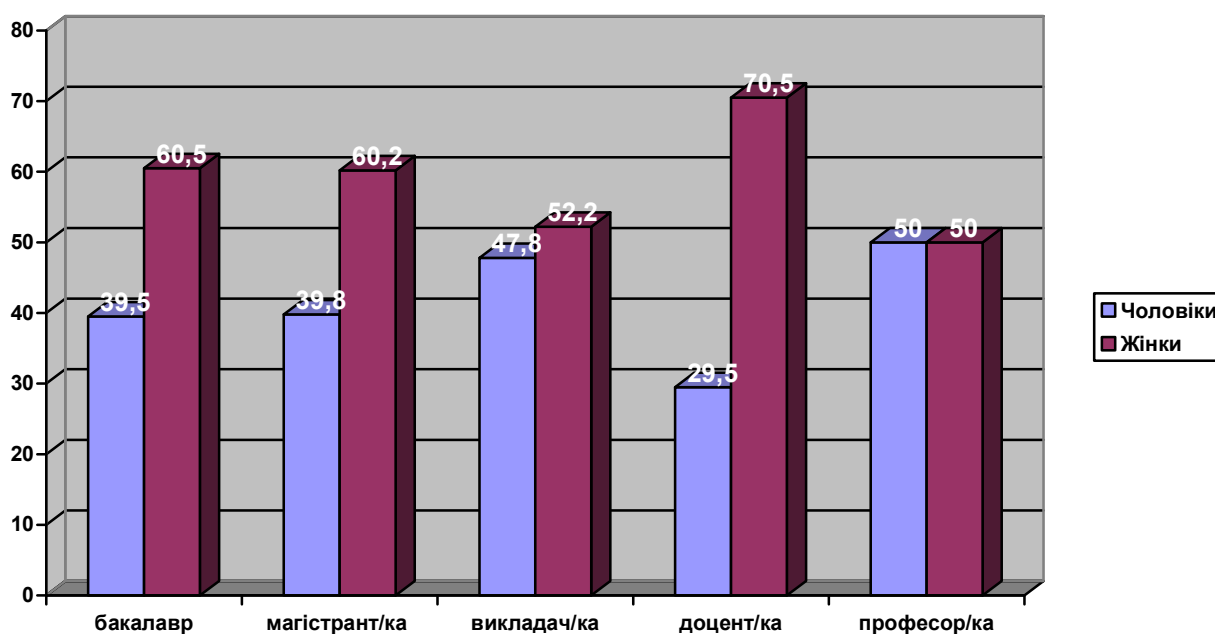
Створення «Гендерного паспорта ЧНТУ» здійснювалося із залученням широкого кола учасників, членів колективу, які навчалися, набували нових знань та навичок, помічали прояви та причини гендерної диспропорції, тобто ставали носіями цінностей із глибоким соціальним змістом.

**ОБ'ЄКТИВНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГЕНДЕРНУ СИТУАЦІЮ В
ЧЕРНІГІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

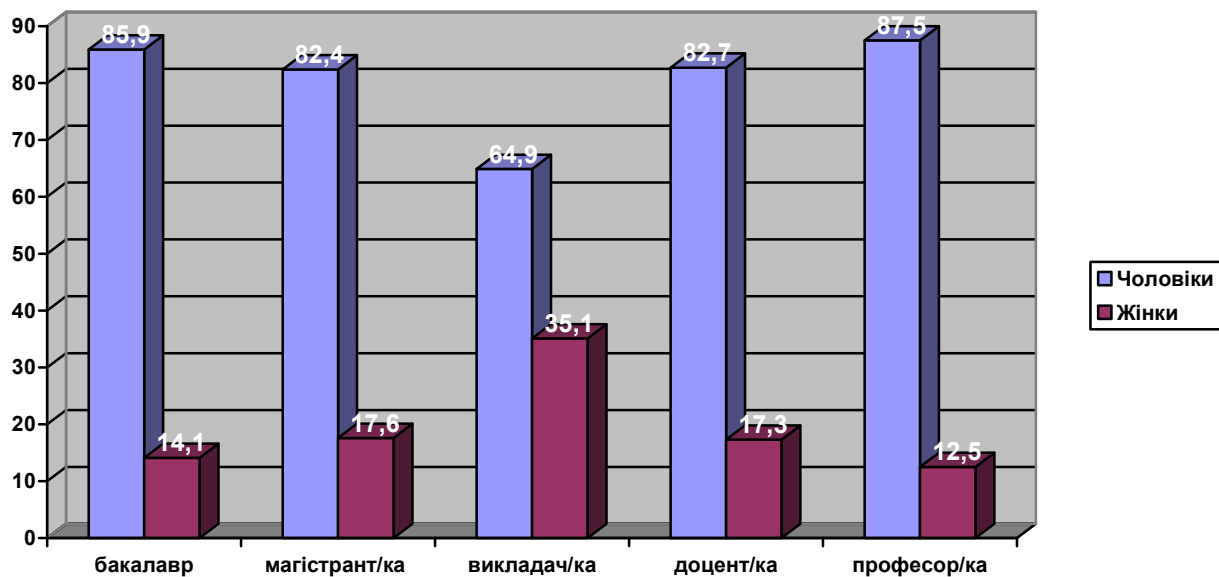
Навчально-науковий інститут економіки

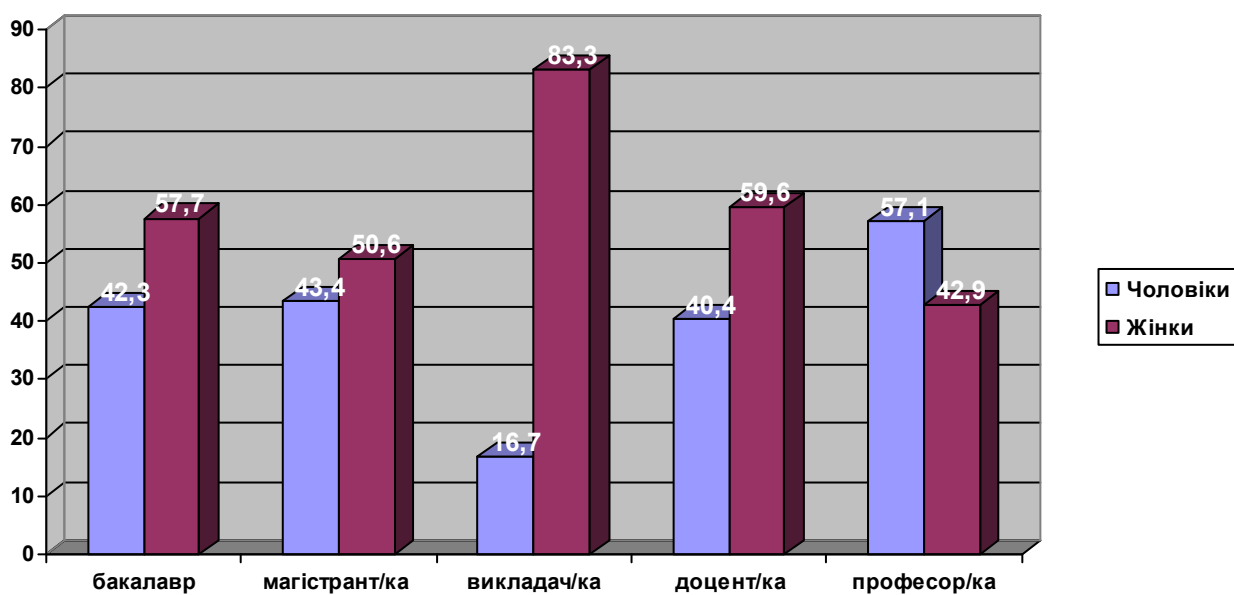
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

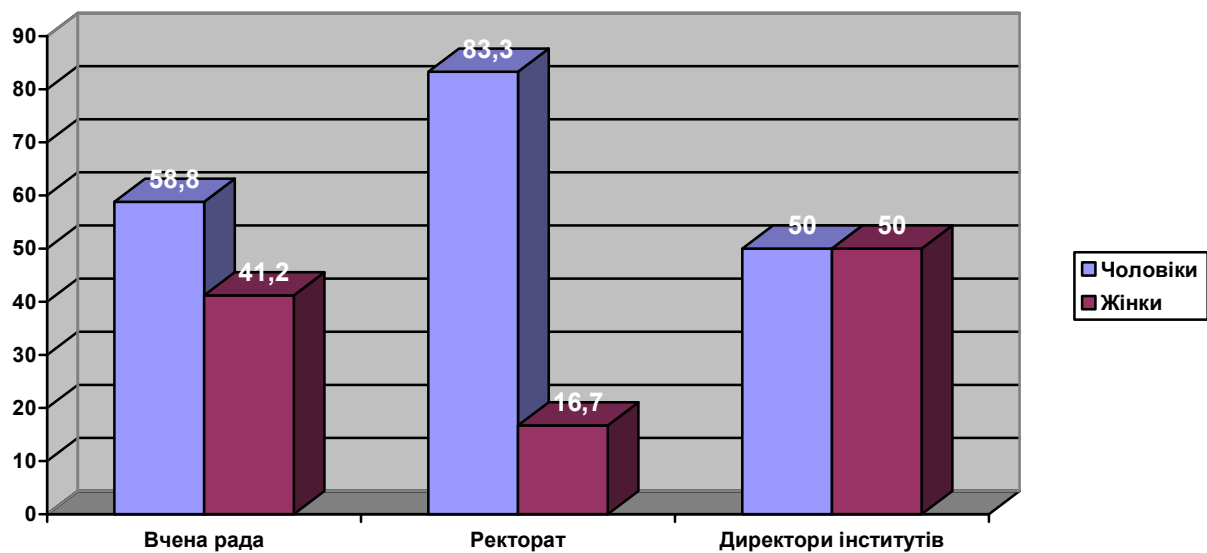
Навчально-науковий інститут технологій

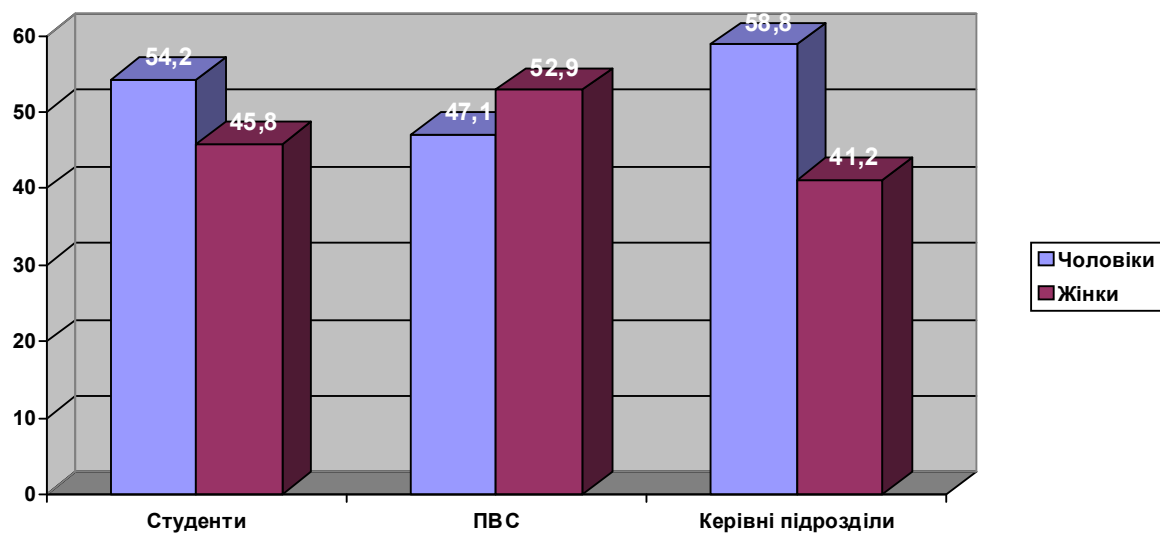
Навчально-науковий інститут управління та адміністрування

Керівні підрозділи Чернігівського національного технологічного університету

Загальне співвідношення чоловіків/жінок у Чернігівському національному технологічному університеті

Гендерний аудит в Чернігівському національному технологічному університеті показав, що в навчально-наукових інститутах, які мають економічне, управлінсько-адміністративне та соціально-правове спрямування переважають жінки як серед студентів, так і серед викладачів. В ННІ технологій спостерігається інше співвідношення, яке свідчить про значну кількісну перевагу чоловіків. Серед викладачів, які мають науковий ступінь (звання) спостерігається аналогічна ситуація. Також прослідковується тенденція: чим вищий науковий ступінь, тим менш вірогідно, що його має жінка. Серед керівного складу співвідношення жінок і чоловіків змінюється, їх стає приблизно порівну. Загальна картина по університету показує відносний гендерний паритет у студентському середовищі, серед професорсько-викладацького складу, в керівних структурних підрозділах.

56,7% опитаних студентів та студенток зазначили, що їх усе задовольняє та вони не мають суттєвих нарікань щодо гендерного клімату в університеті. Серед основних рекомендацій студентської молоді – подальше здійснення гендерної просвіти та формування середовища, позбавленого дискримінаційних проявів.

ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА

В рамках здійснення гендерного аудиту проведені такі заходи:

16 лютого 2016 р. - семінар-тренінг “Гендерний аудит ВНЗ”. Відбувся за сприяння Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти, у партнерстві з Сумським державним університетом. Координаторки ВМ ОГО Ніна Світайло та Юлія Савельєва поділились досвідом проведення процедури гендерного аудиту у вищих навчальних закладах України. До обговорення перспектив гендерного аудиту в ЧНТУ охоче долучилися викладачі, представники громадських організацій та студентського самоврядування.

7 листопада 2016 р. – навчально-методичний семінар «Напрямки гендерної освіти в Чернігівському національному технологічному університеті». Обговорювалися основні напрямки роботи Центру гендерної освіти ЧНТУ, основні етапи проведення гендерного аудиту в ЧНТУ, створення робочої групи з числа осіб, які залучатимуться до підготовки “Гендерного паспорта ЧНТУ”.

Проректор з науково-педагогічної та виховної роботи О. Є. Мельник визначила перспективні напрямки роботи ЦГО ЧНТУ. Завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Н. В. Шакун ознайомила присутніх з діяльністю Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти та поінформувала про співпрацю ЦГО ЧНТУ з ВМ ОГО. Керівник Центру гендерної освіти Н. А. Ємець представила алгоритм проведення гендерного аудиту в університеті, який являє собою процедуру незалежного оцінювання діяльності ВНЗ. Була сформована робоча група для реалізації проекту.

6 грудня 2016 р. - круглий стіл «Чоловічий і жіночий світи: пошуки гармонії». Захід проводився Чернігівським національним технологічним університетом, за ініціативи Центру гендерної освіти ЧНТУ, в рамках Міжнародної акції «16 днів проти насильства». Партнерами виступили Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка, Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської облдержадміністрації, Громадська організація «Співка жінок Чернігівщини», Громадська організація «Ліга ділових і професійних жінок України», Головне управління статистики у Чернігівській області.

Учасники круглого столу обговорили шляхи подолання гендерної нерівності та досягнення гендерного паритету як необхідної основи гармонізації суспільних відносин, що, в свою чергу, сприятиме формуванню гендерної культури в українському соціумі. Зокрема, Л. А. Юда підняла проблему соціально-рольового статусу чоловіків, В. Ф. Пузирний познайомив з правами жінок у трудових правовідносинах, Т. В. Дусь змалювала гендерний портрет жінки мовою цифр, С. М. Задорожна проаналізувала гендерний вимір бідності, магістрантка Я. Ірха, науковий керівник О. В. Акименко, звернула увагу на гендерне виховання сучасної студентської молоді. Зазначимо, що робота Круглого столу співпала з суспільними дебатами, щодо ратифікації Верховною Радою та імплементації у вітчизняне законодавство положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). За результатами роботи круглого столу видана збірка матеріалів.

Гендерний моніторинг супроводжувався публічними акціями для широкого кола університетської спільноти, які мали на меті - формування гендерночутливого середовища в університеті та впровадження гендерного компоненту в освітньо-виховний процес:

7 березня 2016 р., 2017 р. загальноуніверситетська акція “8 березня: історія свята”

20 – 26 листопада 2016 р. конкурс есе “Різні, але рівні”

28 листопада – 10 грудня 2016 р. виставка світлин і фоторобіт “Чоловічий і жіночий світи: пошуки гармонії”

2 грудня 2016 р. соціальна акція до Міжнародної акції “16 днів проти насильства” “Залишайся людиною!”

7 грудня 2016 р. засідання кіноклубу “Новий погляд”, присвячене Міжнародній акції “16 днів проти насильства”

8 грудня 2016 р. лекція-презентація “Покоління прав людини”, до Міжнародної акції “16 днів проти насильства”.

ЦГО здійснює активну співпрацю з Науковою Бібліотекою ЧНТУ.

На підготовчому етапі та в період проведення гендерного аудиту очільниці ЦГО ЧНТУ брали участь у тренінгах, науково-практичних семінарах, круглих столах та конференціях, які проводилися МОН України, Всеукраїнською мережею ОГО:

29 жовтня 2015 р. - Всеукраїнська конференція «Гендерний мейнстримінг у вищих навчальних закладах України», м. Суми

19-21 листопада 2015 р. - семінар-тренінг «Гендерний аудит як інструмент впровадження гендерної політики ВНЗ», м. Харків

25-27 лютого 2016 р. - Всеукраїнський науково-практичний семінар «Інноваційні підходи ВНЗ у впровадженні гендерної рівності: в навчанні, дослідженнях, просвіті громади», м. Черкаси

5-7 жовтня 2016 р. - Всеукраїнський науково-практичний семінар «Обмін кращими практиками з інтеграції гендерного підходу у міждисциплінарні ініціативи ВНЗ», Всеукраїнська науково-практична конференція «Рівність, лідерство, спілкування в європейських прагненнях української молоді: гендерний дискурс» м. Тернопіль.

23 березня 2017 р. - Круглий стіл «Гендерна рівність в освіті», Міністерство освіти і науки України в рамках співпраці з Посольством Держави Ізраїль в Україні, спільно з Громадською спілкою «Європейська Мала академія наук України».

Центр гендерної освіти Чернігівського національного технологічного університету здійснює співпрацю з органами місцевого та обласного самоврядування, громадськими організаціями, іншими ВНЗ міста та області, структурними підрозділами ЧНТУ:

20 травня 2016 р. – науково-практична конференція «Гендерні виміри сучасного суспільства», кафедра організації соціально-психологічної допомоги населенню ННІ права та соціальних технологій ЧНТУ

1 грудня 2016 р. - XI обласна науково-практична конференція «Жінки Чернігівщини: історія і сучасність» - «Місія сучасної жінки: виклики часу», Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської ОДА, ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, ГО "Ліга ділових і професійних жінок України", ГО "Спілка жінок України", м. Чернігів

1 березня 2017 р. - фахова дискусія "Рівні права і можливості працюючих жінок. Децентралізація, роль жінок у створенні об'єднаних територіальних громад", Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської ОДА, Федерація профспілкових організацій Чернігівської області, ГО "Спілка жінок Чернігівщини", ГО "Ліга ділових і професійних жінок України"

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- Активізувати просвітницьку, позанавчальну роботу щодо подолання гендерних стереотипів в усіх структурних підрозділах ЧНТУ, серед студентів, викладачів, співробітників: проводити тренінги, семінари, круглі столи; включити до кураторських годин теми, пов'язані з гендерною рівністю.
- Впроваджувати міжнародний досвід з імплементації гендерних підходів в освіту.
- Включити гендерний компонент до навчальних курсів та програм підвищення кваліфікації викладачів; готувати науково-педагогічних працівників для викладання навчальних дисциплін з гендерної проблематики.
- Внести необхідні зміни до нормативно-правових документів, які регламентують правила та порядок здійснення функціонування університету як колективного організму, котрі унеможливають підтримку існуючих і розвиток нових гендерних стереотипів.
- Удосконалити процедуру проведення гендерного аудиту та здійснювати систематичний моніторинг гендерного паритету в ЧНТУ.

Гендерний паспорт

Технічний редактор: *Гузь К. П.*
Комп'ютерна верстка: *Ємець Н. А.*

Здано до друку 09.06.2017. Формат 60x84/16. Папір офіс.
Гарнітура Times New Roman. Друк - цифровий.
Ум.-друк. арк. 1,25. Обл.-вид. арк. 0,42.
Наклад 10 прим. Зам. № 1769.017.010.

Чернігівський національний технологічний університет
14027 м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.